

LUNDS
UNIVERSITET

Integration i Sverige, nycklar till dörrar utan lås?

En kritisk och reviderande analys av begreppet integration

Anna Hedin

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Termin: HT 2015
Handledare: Lena Halldenus, Rouzbeh Parsi
Omfång: 13716 ord

Abstract

Föreliggande arbete innehåller en begreppsanalys av det officiella begreppet integration och syftar till att undersöka vad det finns för problematik med den vedertagna förståelsen av integration i Sverige, och hur begreppets innebörd lämpligen kan revideras för att bättre uttrycka integrationspolitikens utmaningar. Utgångspunkten är den att i begreppet integration, och förståelsen av detsamma, ligger både integrationens problem, men också dess potentiella lösning. Undersökningen görs från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv vilket innebär att hur vi använder begrepp och vad vi lägger i dem i sig har politiska och samhälleliga konsekvenser. För att kunna utföra detta analyseras den svenska proposition som introducerade integrationsbegreppet, och med utgångspunkt ur den problematik som denna förståelse visar på teoretiseras en ny innebörd av begreppet integration fram, genom en analytisk form av begreppsanalys. Den analytiska begreppsanalysen tar avstamp ur teorier om demokratisk jämlikhet, social rättvisa och intersektionalitet. Resultatet visar på en vedertagen förståelse av integration som dras med en fokus på den som ska ”integreras”, och en förenklad förståelse av diskriminering, där endast diskriminering på basis av kultur eller etnicitet adresseras, samtidigt som diskriminering inte kopplas samman med samhälleliga institutioner och sociala hierarkier. Därför riktar den analytiska och reviderande begreppsanalysen in sig på en nyförståelse av integration som adresserar ojämlika maktrelationer och diskriminerande institutioner och strukturer, med ett intersektionellt perspektiv.

Nyckelord: integration, Sverige, socialkonstruktivism, institutionell diskriminering, ojämlika maktrelationer, intersektionalitet, social rättvisa, demokratisk jämlikhet.

Innehållsförteckning

1	Undersökningens ramar	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	2
1.2	Material och avgränsningar	2
2	Metod och teori	7
2.1	Metod	7
2.2	Teori	9
3	En kontext: nu och då	13
4	Tidigare forskning och ytterligare bakgrund	15
5	Vad är integration?	24
5.1	En (kritisk), konceptuell begreppsanalys	24
5.2	En (utmanande), analytisk begreppsanalys	31
6	I backspegeln	40
6.1	Sammanfattning	40
6.2	Diskussion	42
	Referenser	46

1 Undersökningens ramar

*"...people, not nature, are responsible for turning the natural diversity of human beings into oppressive hierarchies."*¹

En särskild politik för människor med utländsk bakgrund formulerades i Sverige i mitten av 70-talet och kom en tid senare att definieras som integrationspolitik. Integration som officiellt begrepp seglade in på den politiska arenan och utlovade samma rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Trots det hoppgivande löfte som detta begrepp ingav präglas Sverige idag av en ökad segregation och diskriminering längs etniska skiljelinjer, och många kritiserar integration för att handla om assimilation förklätt i mer politiskt korrekta kläder.

En utgångspunkt i denna studie är den att orsakerna till detta demokratiska misslyckande delvis ligger i vår förståelse, eller avsaknad av förståelse, av begreppet integration. I realiteten verkar det nämligen mest handla om arbetsmarknads- och samhällsetablering, språkundervisning och diverse ideella projekt, vilket har fått mig att undra: Vad talar vi egentligen om när vi använder oss av begreppet integration?

Integrationspolitikens retorik och praktik ger blandade budskap och den begreppsliga förvirringen är klart märkbar. Dagens misslyckade integrationspolitik förefaller helt enkelt vara kopplat till ett begrepp som inte är tillräckligt konkretiserat för att uppnå ett inkluderande och jämställt samhälle, som inte knyter samman dess mål med dess medel, och som dessutom har fokus på individer och välfärdspolitik istället för institutioner, ojämlika maktförhållanden och sociala hierarkier. Och detta har fått mig att ställa ytterligare en fråga, kanske ännu viktigare än den föregående: Vad *borde* vi mena när vi talar integration?

¹ Anderson, Elizabeth S., "What Is the Point of Equality?", *Ethics*, vol. 109, no. 2, 1999, s. 336.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Premissen i denna undersökning är den att integration i Sverige idag dras med en tillämpningsproblematik som hänger samman med en begreppsproblematik. I begreppet integration, och förståelsen av detsamma, ligger både integrationens problem, men också dess potentiella lösning.

I denna undersökning kommer jag därför att analysera detta officiella begrepp i olika skepnader. Jag vill sammanfatta och förtydliga vår tids förståelse av integration i en svensk kontext för att genom detta kunna peka på dess problematik, och med utgångspunkt ur denna problematik teoretisera fram en ny innebörd av begreppet integration som i större utsträckning riktar uppmärksamhet mot de hinder som måste undanröjas för ett socialt integrerat samhälle. Jag kommer därför att genomföra en begreppsanalys i två steg där jag ska redogöra för integration i Sverige på ett konceptuellt plan, och ett analytiskt plan.

Mitt primära syfte med denna undersökning är inte att fånga vad vi menar, utan hur vi på ett användbart sätt kan revidera vad vi menar när vi talar integration och utveckla redogörelser för detta. Jag vill här förtydliga att studien inte handlar om att omdefiniera integration som begrepp utan om att utmana och töja på dess innehåll för vissa syften. Min utgångspunkt är socialkonstruktivistiskt vilket innebär att hur vi använder begrepp och vad vi lägger i dem i sig har politiska och samhällsliga konsekvenser. Den här undersökningen kommer därför att utgå från två frågeställningar som hänger samman: Vad är den vedertagna förståelsen av integration i Sverige och vad finns det för problem med denna? Hur kan begreppets innebörd, utifrån denna problematik, lämpligen revideras för att bättre uttrycka integrationspolitikens utmaningar?

1.2 Material och avgränsningar

Primärmaterial

Undersökningen kommer inledningsvis att bestå av en empirisk del, där jag vill skissera den vedertagna uppfattningen av begreppet integration i dagens Sverige. Genom detta vill jag kunna visa på att det finns problem som det gängse integrationsbegreppet inte adresserar. Den språkvärld som vi kommer att granska är det officiella, politiska rum-

met genom regeringens proposition från 1997, ”Sverige, framtiden och mångfalden: från invandrapolitik till integrationspolitik”.² Det är väl motiverat att använda sig av just detta dokument då det officiella, politiska rummet har en stor inverkan på hur samhället ser på olika fenomen, dessutom var det i och med denna proposition som integrationsbegreppet först användes och integrationspolitiken introducerades som ett eget politikområde.³ Jag är medveten om att denna proposition har en del år på nacken, men jag vill hävda att inget lika inflytelserikt statligt dokument kring integration har uppkommit sedan dess och att dess formulering av integration fortfarande kan sägas representera den allmänna förståelsen. Det avsnitt av propositionen som kommer att granskas är kapitel fem, ”Från invandrapolitik till integrationspolitik”, och där i synnerhet avsnittet om ”Integration”, vilket formulerar begreppet.⁴

För att även ge exempel ur praktiken kring hur begreppet uppfattas kommer jag att undersöka Stockholm kommuns hemsida om ”Integration och demokrati”,⁵ Göteborg kommuns hemsida om ”Invandring och integration”,⁶ samt länsstyrelsernas gemensamma hemsida där integration behandlas.⁷ Det är relevant att titta på just dessa aktörer då de nämns som ”värdefulla för förverkligandet av de integrationspolitiska målen”⁸ i den proposition som ska undersökas. Dessa hemsidor är begränsade i omfattning och mycket kortfattade, men just därför kan de ge en tydlig indikation på var fokus för integrationsarbetet ligger. Det finns dock fog för att förhålla sig kritisk till att använda sig av länsstyrelsernas och kommunernas hemsidor om integration. Det som vi här kommer att kunna finna kan inte med fullständig säkerhet sägas representera dessa institutioners praktiker, och vi kommer därför inte att kunna dra alltför stora växlar på det som där står. Det är dessutom ett slumpmässigt urval av statliga institutioner och inte något som kan sägas vara representativt, utan endast exemplifierande. Min strävan är således inte att genom detta göra anspråk på att beskriva den svenska integrationens praktik i allmänhet, utan denna del sker i exemplifierande syfte för att eventuellt kunna

² Regeringens proposition, 1997/98:16, *Sverige, framtiden och mångfalden: från invandrapolitik till integrationspolitik*. Hädanefter Prop. 1997/98:16.

³ Kulturedepartementet, *Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige*, SOU 2005:56, s. 110-112. Hädanefter SOU 2005:56.

⁴ Prop. 1997/98:16, s. 22-23.

⁵ Stockholms stads hemsida, ”Integration och demokrati”, senast besökt 2015-12-10.

⁶ Göteborgs stads hemsida, ”Invandring och integration”, senast besökt 2015-12-10.

⁷ Länsstyrelsernas hemsida, ”Integration”, senast besökt 2015-12-10.

⁸ Prop. 1997/98:16, s. 25.

visa på hur integrationens praktik hänger samman med en definitionsproblematik. Dessa källor har följaktligen en begränsad relevans och betydelse för denna undersökning.

I den analytiska delen av min undersökning kommer jag att stipulera en ny definition av integration med stöd från tre forskares teorier, vilka kommer att fungera som mitt primärmaterial. Gemensamt för dessa teoretiska perspektiv är en fokus på *ojämlika maktrelationer* och *diskriminerande strukturer*, och hur detta samverkar i ett samhälle för att underordna vissa grupper. Detta perspektiv ligger även i mitt intresse.

Till att börja med har vi Floya Anthias artikel "Moving beyond the Janus face of integration and diversity discourses: Towards an intersectional framing", i vilken hon argumenterar för ett intersektionellt perspektiv på integration och mångfald.⁹ Iris Marion Young å sin sida presenterar i sin bok "Justice and the politics of difference" en alternativ teori om social rättvisa,¹⁰ medan Elizabeth S. Anderson behandlar och begreppsliggör jämlikhet i sin artikel "What Is the Point of Equality?".¹¹ Social rättvisa, jämlikhet och intersektionalitet är följaktligen de komponenter kring vilka jag kommer att teoretisera fram en annorlunda förståelse av integration.

Anthias, men framförallt Youngs och Andersons teorier är mycket omfattande och jag kommer därför att avgränsa mig genom att välja ut specifika delar av deras förståelse av social rättvisa, jämlikhet och intersektionalitet, vilka är relevanta för integrationsbegreppet och mina egna syften.

Sekundärmaterial

Mitt sekundärmaterial kommer att bestå av både empiriska och teoretiska studier kring integration. Bland de empiriska studierna har jag avgränsat mig till undersökningar som skett i en svensk kontext då det är begreppet integration i Sverige som jag ska undersöka. Här återfinns Lena Södergrans avhandling om svensk integrationspolitik, medborgarskap och mänskliga rättigheter, där hon strävar efter att resonera kring varför integrationspolitikens jämlikhetsmål inte har uppnåtts. I detta syfte presenterar Södergran studier kring integrationens praktik i Umeå, undersökningar kring framväxten av 1997 års

⁹ Anthias, Floya, "Moving beyond the Janus face of integration and diversity discourses: Towards an intersectional framing", *Sociological Review*, 2013, s. 323-343.

¹⁰ Young, Iris Marion, *Justice and the politics of difference*, Princeton: Princeton University Press, 1990.

¹¹ Anderson, 1999.

integrationspolicy, och diskuterar förändringar av de intressen och värderingar som styr invandrapolitiken.¹²

Carl Dahlström behandlar svensk integrationspolitik på svensk, nationell nivå. I hans avhandling "Nästan välkomna: Invandrapolitikens retorik och praktik" undersöker Dahlström diskrepansen mellan integrationspolitikens retorik och praktik. Vi får en översikt av de integrationspolitiska program som introducerats i Sverige sedan 1975, hur retoriken kring integration har utvecklats i takt med detta, samt diskussioner kring orsaker till att retorik och praktik utvecklats åt olika håll.¹³

Från ett liberalt politiskt perspektiv kommer Andreas Johansson Heinös rapport "Integration eller assimilation: en utvärdering av svensk integrationsdebatt", skriven för den liberala tankesmedjan Timbro. I denna behandlas olika bilder och uppfattningar av integration, och hur dessa förhåller sig till i sammanhanget relevanta begrepp såsom assimilation, jämlikhet och identitet. Heinös syfte är att bidra till ökad klarhet i debatten och sätta ljus på vad vi egentligen menar med integration.¹⁴

Ytterligare material som kommer att fungera som stöd i denna undersökning är SOU-rapporterna "Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning"¹⁵ och "Den segregeringande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder",¹⁶ vilka är delar av den statliga utredningen kring makt, integration och strukturell diskriminering. Denna utredning tillsattes av regeringen i april 2004 i syfte att identifiera strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet, analysera mekanismerna bakom denna diskriminering och dess konsekvenser för inflytande och makt i förhållande till de integrationspolitiska målen.¹⁷ I denna studie är det framförallt Masoud Kamalis och Enrique Pérez bidrag till utredningen som kommer att lyftas. Även SOU-rapporten "Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sveri-

¹² Södergran, Lena, *Svensk Invandrar- och Integrationspolitik: En fråga om jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter*, Umeå: Umeå Universitet, 2000.

¹³ Dahlström, Carl, *Nästan välkomna: Invandrapolitikens retorik och praktik*, Kungälv: Grafikerna Livréna, 2004.

¹⁴ Heinö Johansson, Andreas, *Integration eller assimilation: en utvärdering av svensk integrationsdebatt*, Stockholm: Timbro, 2011.

¹⁵ Kulturdepartementet, *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*, SOU 2006:79. Hädanefter SOU 2006:79.

¹⁶ Kulturdepartementet, *Den segregeringande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*, SOU 2006:73. Hädanefter SOU 2006:73.

¹⁷ SOU 2006:79, s. 9.

ge”, en del av utredningen om strukturell diskriminering på grund av religiös eller etnisk tillhörighet, kommer att bidra med diverse bakgrund och resonemang.¹⁸

Samtliga av ovanstående verk berör integrationens praktik i Sverige och har syftet att bredda kunskapen kring integration i teori och praktik för att på så sätt få en större förståelse för hur begreppet förstås och används. Dessa forskare för även problematiserande resonemang kring begreppet vilka jag kommer att kunna utgå ifrån i min egen analys.

Till de verk av mitt sekundärmaterial som är mer teoretiska och har en socialkonstruktivistisk prägel hör Sarah Scuzzarellos avhandling ”Caring Multiculturalism. Local Immigrant Policies and Narratives of Integration in Malmö, Birmingham and Bologna”. Denna är delvis en narrativanalys av integration i Malmö, Birmingham och Bologna, men också ett verk som presenterar hennes nybegreppsbyggande av invandrarpolitiska åtgärder, ett teoretiskt ramverk som hon kallar för ”caring multiculturalism.” Till skillnad från dagens integrations- och mångkulturspolitik har detta en fokus på maktrelationer, aktörskap, och den psykologiska aspekten av medborgarskap.¹⁹

Vidare har vi Floya Anthias artikel som även kommer att fungera som sekundärmaterial då hennes verk problematiserar och kritiserar integrations- och mångfaldsbegreppet på ett teoretiskt plan, samtidigt som hon som tidigare nämnt belyser fördelarna med ett intersektionellt ramverk för att kunna skapa ett inkluderande och mer demokratiskt samhälle.²⁰ Scuzzarello och Anthias är relevanta i denna undersökning då de kan fungera som teoretiskt stöd i mitt egna resonemang kring integrationsbegreppet.

¹⁸ SOU 2005:56.

¹⁹ Scuzzarello, Sarah, *Caring Multiculturalism. Local Immigrant Policies and Narratives of Integration in Malmö, Birmingham and Bologna*, Lund: Media Tryck, 2010, s. 78.

²⁰ Anthias, 2013, s. 334-337.

2 Metod och teori

2.1 Metod

Mitt syfte är att fånga integrationsbegreppets innebörd i en svenskt nutida kontext, för att därigenom kunna identifiera dess problematik och behovet av en nybegreppsliggörande. Det finns många olika sätt att förstå, konstruera och svara på frågan om vad ett begrepp innebär men i denna undersökning kommer jag att göra det genom att ägna mig åt två av de begreppsanalytiska projekt som Sally Haslanger presenterar: det *konceptuella* och det *analytiska*.

En *konceptuell* undersökning syftar till att artikulera våra vedertagna uppfattningar om ett begrepp. Målet är en definition som fångar och tydliggör en förståelse av begreppet som finns i språkvärlden. Det konceptuella projektet utgår från att det finns en etablerad innebörd som vi kan skapa en definition av.²¹ I denna undersökning har den konceptuella analysen även ett kritiskt syfte, där redogörelsen för den språkliga förståelsen kommer att ske parallellt med en kritisk utvärdering av begreppet, utifrån resonemang från tidigare forskning. För att kunna påvisa problematik med den konceptuella förståelsen av integration kommer även vissa exempel från integrationens praktik att tas upp.

Haslangers kritik är att begreppsanalys alltid bara tittar på den språkliga världen och därmed endast rör sig kring den konceptuella analysen. Begreppsanalys blir på så sätt en del av en ideologisk verksamhet som syftar till att hålla rent i begreppsvärlden, där vi fortsätter att reproducera gängse uppfattningar utan att fråga oss varför och till vad vi egentligen har begrepp. Därför introducerar Haslanger en samhällskritisk begreppsanalys, den *analytiska*. Detta projekt har ett reviderande och nyskapande syfte. Uppgiften här är inte att förklara vår vedertagna uppfattning; inte heller är det att undersöka praktiserandet av begreppet i världen; istället handlar det om att ställa sig frågan,

²¹ Haslanger, Sally, "Gender and Race: (What) Are They? And (What) Do We Want Them To Be?", *Noûs*, vol. 34, no. 1, 2000, s. 33.

Vad är syftet med detta begrepp? Vad för kognitiv eller praktisk uppgift kan det eller bör det möjliggöra? Och vad för sorts begreppsliggörande skulle göra detta jobb bäst? Det analytiska projektet handlar således om att stipulera en ny definition i teoretiskt och politiskt syfte. I detta vill vi vara lyhörda för vissa aspekter av begreppets ursprungliga användning, men med det stipulativa elementet i fokus. Det analytiska projektet handlar alltså inte om att skapa ett nytt begrepp utan snarare om att utmana och töja på ett begrepp för ett visst syfte.²²

Metoddiskussion

Det konceptuella och det analytiska projektet hänger i denna studie ihop, de är två led i syfte att besvara samma problemformulering. Jag kommer först att redogöra för den konceptuella kategorin, då jag genom detta kan identifiera det fenomen som behöver ett nybegreppsliggörande, och identifiera vad för sorts problematik som behöver adresseras i det analytiska projektet. Den gängse förståelsen och dess problematik leder således till den reviderande delen, som är en funktion av den första.

För undersökningens syfte är det alltså nödvändigt att först redogöra för ”vår” nuvarande uppfattning av integration, den gängse förståelsen av begreppet. Jag vill dock framhålla att jag är medveten om att det finns stora svårigheter med just detta projekt. Jag analyserar ju inte ett begrepp som är utdött, utan ett som är levande, dynamiskt och föränderligt. Det är därför problematiskt att göra anspråk på att fånga denna förståelse. Samtidigt vill jag likt Haslanger peka på att möjligheten med att tänja på ett begrepps innebörd ligger i just denna vaghet och föränderlighet hos vårt vardagliga bruk av begrepp, eftersom det i detta finns rum för att omforma vad det är som vi talar om i nya och ibland oväntade riktningar.²³ Jag vill här vidare understryka att jag är medveten om att min undersökning kommer att ha både subjektiva och normativa element. I synnerhet det analytiska projektet har en oundvikligt normativ inriktning. Min strävan är att dessa inslag dock ska vara väl underbyggda av teoretiska argument och därför vara befogade.

När det kommer till den reviderande, nyskapande analysen av integration vill jag precis som Sally Haslanger lyfta viss problematik när det kommer till min roll

²² Haslanger, 2000, s. 33-34.

²³ Haslanger, 2000, s. 35.

som forskare i denna undersökning. Jag kommer närma mig undersökningen med en begreppslig repertoar utifrån vilken jag formulerar mina frågor och mina svar: jag finner mig själv i labyrinten vars möss jag studerar. Mot bakgrund av detta kan vi ställa oss frågan huruvida vi på ett meningsfullt sätt kan svara på frågan om vad ett begrepp bör innebära utan att vara bundna till den vedertagna uppfattningen?²⁴ Jag vill hävda att nyckeln här ligger i att tillåta sig vara bunden till den gängse uppfattningen, samtidigt som man inte låter sig fångas fullkomligt av den. Såsom Quentin Skinner uttrycker det: "all revolutionaries are obliged to walk backwards into battle".²⁵ Det vill säga, när man utmanar en begreppsförståelse så måste man ta hänsyn till hur det är för att kunna åstadkomma någonting. För politisk förändring så måste man upprätthålla några kvalitativa moment av den vanliga förståelsen – annars får man inte med sig någon.

Det går vidare att ifrågasätta huruvida man ska behålla ett redan etablerat begrepp och ge det ett nytt syfte, och inte skapa ett helt nytt begrepp. Detta är ett möjligt alternativ men jag har valt att utgå från begreppet integration, då jag likt Haslanger anser att det finns retoriska fördelar med att använda ett redan etablerat begrepp,²⁶ samt att jag som tidigare nämnt kommer att behålla vissa delar av det "gamla" begreppet. Min tes är den att integration som teori och policy fortfarande kan vara meningsfull om vi endast adresserar några tillkortakommanden.

2.2 Teori

Socialkonstruktivistisk teori

Teori och metod går ofta in i varandra och så även i denna undersökning. Haslangers begreppsanalys har en socialkonstruktivistisk utgångspunkt där verkligheten förstås som språkligt konstruerad och utgår från idén om att vår vardagliga vokabulär fyller både kognitiva och praktiska syften.²⁷ Hos Haslanger och hennes metod finns det en tydlig tro på att språk och begrepp formar och påverkar verkligheten och samhället. Med frågor om vad vi ska ha begrepp till och vad de kan göra för oss understryker Haslanger det

²⁴ Haslanger, 2000, s. 35.

²⁵ Skinner, Quentin, *Visions of Politics. Volume I: Regarding Method*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 149-150.

²⁶ Haslanger, 2000, s. 53.

²⁷ Haslanger, 2000, s. 33.

socialkonstruktivistiska perspektivet. Utgångspunkten för hennes begreppsanalys är att förändringen av innebörden av ett begrepp kan ha väldigt stor politisk betydelse: det analytiska projektet är ett sätt att utmana etablerade, historiska föreställningar om vad ett begrepp betyder vilket kan vara ett sätt att förändra samhället på sikt.²⁸

Haslanger menar att socialkonstruktivister är intresserade av fall där det är ett glapp mellan den vedertagna förståelsen av ett begrepp, hur begreppet faktiskt operationaliseras i praktiken och vad det bör innebära.²⁹ Hon hävdar att det är av vital vikt att vi sätter större fokus på detta glapp, för att inom filosofin kunna fokusera mindre på våra intuitioner och mer på rollen som begrepp spelar i att strukturera det sociala livet.³⁰ På samma sätt är min strävan att genom denna undersökning sätta fokus på integrationsbegreppets roll i att strukturera det sociala livet och hur en viss konstruktion av integration definierar samhällets gränser. Det som jag framförallt är intresserad av är hur ett begrepps innebörd konstrueras och ger uttryck för en viss *problemdefinition* och *syn på den sociala verkligheten*. Därför kommer jag att använda mig av Haslangers begreppsanalys och det socialkonstruktivistiska perspektivet i analysen och diskussionen av mitt primärmaterial.

Teorier om social rättvisa, jämlikhet och intersektionalitet

Vidare så kommer mitt teoretiska perspektiv att utgöras av de teorier utifrån vilka jag ska stipulera en annan definition av integration. Nybegreppsliggörandet kommer att cirkulera kring en viss förståelse av social rättvisa, jämlikhet och anti-diskriminering, med ett maktkritiskt perspektiv. För att konkretisera dessa begrepp kommer jag att använda mig av Iris Youngs förståelse av rättvisa, Elizabeth S. Andersons förståelse av jämlikhet och Floya Anthias intersektionella perspektiv på integration. Dessa kommer nu att kort introduceras för att sedan granskas mer djupgående under själva analysen.

Enligt Iris Young hänvisar rättvisa till de institutionella förutsättningar som är nödvändiga för förverkligandet av vissa värden. Dessa värden definierar hon på ett generellt plan som möjligheten att kunna utveckla och utöva individuella förmågor och uttrycka sina erfarenheter och behov, samt deltagande och handlingsut-

²⁸ Haslanger, 2000, s. 52.

²⁹ Haslanger, "What are we talking about? The semantic and politics of social kinds.", *Hypatia*, Vol. 20, no. 4, 2005, s. 20.

³⁰ Haslanger, 2005, s. 23.

rymme när det kommer till ens egna handlingar. Till dessa generella värden korresponderar två sociala begränsningar som definieras som orättvisa: förtryck, de institutionella hindren för självförverkligande, och dominering, de institutionella hindren för självbestämmande.³¹ Att åstadkomma rättvisa handlar alltså om att identifiera existensen och karaktären av dominering och förtryck i ett samhälle och utifrån detta skapa institutionella förutsättningar som motverkar förtryck och dominering.³² Jag har dock valt att modifiera Youngs förståelse av rättvisa en aning för att bättre passa in i integrationsbegreppets kontext. Jag kommer att använda mig av idén om rättvisa som *institutionella förutsättningar* för lika rättigheter och möjligheter.

Jag kommer även att använda mig av Elizabeth S. Andersons teoretiserande av jämlikhet, som hon kallar för demokratisk jämlikhet. Hon närmar sig begreppet genom att fråga varför och till vad vi ska ha jämlikhet. Här förstås jämlikhet som *motstånd mot socialt skapat förtryck*. Anderson har en relationell syn på begreppet, där jämlikhet ses som en social relation. Hennes förståelse av jämlikhet har därför inte endast en fokus på fördelning utan framförallt på *erkännande*.³³ Anderson kan med fördel sättas i relation till Haslanger då de båda närmar sig begrepp på samma sätt. Det intressanta för dem är inte vad ett begrepp betyder utan vad man ska ha det till.

Ytterligare ett teoretiskt perspektiv som kommer att spela en central roll i min reviderande analys av integration är Floya Anthias förståelse av intersektionalitet. Intersektionalitet är ett perspektiv som tar i beaktande komplexiteten i hur olika diskriminerande hierarkier samverkar i ett samhälle genom sociala kategorier såsom bland annat kön, etnicitet och klass.³⁴ Anthias pekar på hur det intersektionella perspektivet i samband med integration tar bort fokus från kulturella och etniska skillnader och istället belyser *ojämlikhet och underordning som produceras intersektionellt*.³⁵ Det intersektionella perspektivet har syftet att adressera behovet av att tala om social integration på ett bredare plan.³⁶

I samband med intersektionalitet tar Anthias upp solidaritet och interkulturalism, som exempel på hur integration kan operationaliseras. Solidaritet handlar om att

³¹ Young, 1990, s. 37-39.

³² Young, 1990, s. 33-34.

³³ Anderson, 1999, s. 313-314.

³⁴ Anthias, 2013, s. 335.

³⁵ Anthias, 2013, s. 338.

³⁶ Anthias, 2013, s. 335.

skapa en gemensam identitet grundad i en jämlikhets- och rättvisepolitik, i syfte att bygga en gemensam framtid, medan interkulturalism handlar om vikten av dialog och interaktion, i syfte att förändra. Både solidaritet och interkulturalism handlar om involvering på lika villkor med vad som betraktas som ”den andre.”³⁷

Centralt i dessa teoretiska perspektiv är fokuset på ojämlika sociala relationer, underordning, diskriminering och förtryck. De belyser *maktstrukturer* och *strukturella lösningar*. I min reviderande analys av integration kommer jag att ha samma fokus, där mitt begreppsliggörande av integration kommer att rikta sig mot de utestängande och diskriminerande processerna snarare än mot dem som utestängs och diskrimineras. Istället för att belysa allas lika rättigheter, vill jag fokusera på möjliggörandet av dessa rättigheter och på att adressera utestängande strukturer.

Jag kommer att använda teorierna på så sätt att jag kommer att plocka ut de centrala begrepp och idéer som är relevanta i samband med integration, och sammanjämka och kombinera dessa till en konkretiserad helhet, samtidigt som jag argumenterar för varför just dessa komponenter är vitala för integrationsbegreppet.

Dessa teorier kommer att ta störst plats under den analytiska delen av undersökningen, där de kommer att fungera både som primärmaterial och stöd i diskussionen, men de kommer även att genomsyra det konceptuella projektet då jag genom dessa maktkritiska perspektiv kan problematisera och diskutera resultaten som jag får fram under denna analys.

³⁷ Anthias, 2013, s. 336-338.

3 En kontext: nu och då

Integrationens historiska kontext

Det är av vital vikt att förstå kontexten inom vilken integrationsbegreppet lever och har utvecklats. Begreppets historia kan sägas ta sin början i och med det riksdagsbeslut som togs i Sverige 1975 vilket innebar nya riktlinjer och mål för vad som benämndes svensk invandrapolitik. Denna nya politik innebar att människor med invandrabakgrund skulle ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt samt att den egna kulturella och språkliga bakgrunden skulle erkännas och främjas. Riksdagsdeklarationen från 1975 betonade tre huvudprinciper: jämlikhet, valfrihet och samverkan. Detta var ett tydligt brott med det assimilationstänk som tidigare hade fått råda, med vilket man menade att ”invandraren” skulle lämna sin kultur och sitt språk för att kunna bli så ”svensk” som möjligt.³⁸ Den invandrapolitik som antogs 1975 kom dock att under 1990-talet att ifrågasättas alltmer och istället formulerades så småningom en integrationspolitik. Denna presenterades i propositionen ”Sverige, framtiden och mångfalden - från invandrapolitik till integrationspolitik.” Integrationspolitiken hade likheter med den tidigare invandrapolitiken i sina mål om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, men det som karakteriserade integrationspolitiken var att man till skillnad från invandrapolitiken inte skulle rikta särskilda insatser mot ”invandrare”, utan dessa skulle i stället omfattas av generella åtgärder. Riksdag och regering ansåg dock att vissa säråtgärder under den första tiden i Sverige var nödvändiga.³⁹

Statens invandrapolitik har alltså enligt den officiella historieskrivningen utvecklats från en assimilationsinriktad politik på 1960-talet till 1975 års invandrapolitik och vidare till 1997 års integrationspolitik.⁴⁰

³⁸ SOU 2006:79, s. 59-60.

³⁹ SOU 2005:56, s. 112.

⁴⁰ Dahlström, 2004, s. 10.

Integrationens nutida kontext

I teorin har alla i Sverige alltså lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk eller kulturell bakgrund, men den krassa verkligheten ser inte ut på detta sätt. För att verkligen förstå integrationsbegreppets kontext måste vi därför titta på hur de integrationspolitiska målen har uppnåtts. Hur ser dagens Sverige ut i förhållande till dem?

I april 2004 tillsattes av regeringen en statlig utredning om makt, integration och strukturell diskriminering.⁴¹ Denna utrednings rapporter visar att diskriminering på arbetsmarknaden, i utbildningssystemet, inom rättsväsendet, inom media, inom det politiska systemet, inom hälso- och sjukvård och inom välfärdsystemet har lett till en misslyckad integration i Sverige.⁴² Skillnaden som finns mellan formella och reella rättigheter kännetecknar den strukturella diskrimineringen, och det är även detta som kännetecknar integrationens misslyckande.⁴³ Vi kan således sluta oss till att trots integrationspolitikens mål om lika rättigheter och skyldigheter så är den sociala verkligheten präglad av en politisk, ekonomisk och social segregation längs etniska skiljelinjer. Forskningen som presenteras i utredningen visar att både den generella välfärdspolitiken och den etniska integrationspolitiken har motverkat sitt syfte och förstärkt segregationen.⁴⁴ Bakom välfärdsmodellens och integrationens universalism finns således en selektiv och diskriminerande praktik.⁴⁵

I synnerhet värt att uppmärksamma är paradoxen som ligger i att de institutioner som är tänkta att arbeta för integrationens mål om jämlikhet, såsom välfärdssystemet, arbetsmarknaden och utbildningssystemet, själva präglas av den diskriminering som de är avsedda att motverka.

⁴¹ SOU 2006:79, s. 9.

⁴² SOU 2006:79, s. 59.

⁴³ SOU 2006:79, s. 245.

⁴⁴ SOU, 2006:73, s. 366.

⁴⁵ SOU 2006:79, s. 194.

4 Tidigare forskning och ytterligare bakgrund

Vi ska nu lägga till ytterligare lager till denna kontext genom att titta på tidigare forskning, i syfte att få djupare förståelse för varför en omdaning av begreppet integration behövs. För att veta vart vi ska måste vi också veta var vi befinner oss.

De verk som kommer att redogöras för i denna forskningsöversikt är sådana som på olika sätt tar upp vad för problematik det finns med begreppet integration i teori och praktik, och hur denna kan adresseras. Jag har riktat in mig på verk som presenterar både empiri kring integrationsbegreppets praktik i en svensk kontext, såväl som verk som teoretiserar fram nyförståelser av begreppet, för att kunna erhålla ett empiriskt såväl som teoretiskt stöd när jag kritiskt granskar mitt primärmaterial.

Begreppslig förvirring: En assimilationsulv i integrationskläder?

Den begreppsliga förvirringen i samband med integration påvisas av diskrepansen mellan integrationspolitikens retorik och praktik som flera forskare pekar på. Carl Dahlströms avhandling handlar om just detta. Han visar hur den invandrapolitiska retoriken har rört sig mot en mer moralisk försvarbar definition av politiken, medan de invandrapolitiska programmen i praktiken har byggt på samma principer sedan de startade.⁴⁶ Detta bevisar Dahlström genom att peka på att efter 1997 då integrationsbegreppet officiellt introducerades i riksdagen så har inga nya invandrapolitiska program startats och inga av de gamla har lagts ner.⁴⁷ Detta trots att det var vid denna tidpunkt som politiken i teorin gjorde en så uttalat drastisk förändring.

Flera forskare vill hävda samma sak. Lena Södergran tar i sin avhandling om svensk invandrings- och integrationspolitik upp hur integration snarare verkar handla om åtgärder för att göra invandrare mindre avvikande, istället för att förändra struktu-

⁴⁶ Dahlström, 2004, s. 155-56.

⁴⁷ Dahlström, 2004, s. 163.

rella förhållanden.⁴⁸ Sarah Scuzzarello pekar i enlighet med detta på att den svenska statens konstruktion av integration i praktiken tar sig uttryck i språkfärdighet, kontakt med ”svenskar”, och arbete.⁴⁹ Trots ett mycket tydligt liberalt perspektiv belyser Heinö samma sak i sin rapport, där han menar att integrationspolitik i Sverige handlar om att hjälpa invandrare med språkutbildning och arbetsförmedling, kompletterat med en kurs i samhällsorientering, men utan utrymme för mycket annat.⁵⁰ Han argumenterar därför för att integration i praktiken ofta betyder assimilation. Heinö pekar på att termen i sig har historiskt negativa associationer, men att detta inte hindrar att ett assimilationstänk lever kvar i både den svenska opinionen och politiska debatten.⁵¹ Han belyser exempelvis att ett underförstått antagande i debatten är att den som integreras behöver bli ”svensk” och att svenskhet är en brist hos dem som blir integrerade.⁵²

I SOU-rapporten ”Den segregerade integrationen” tar även Enrique Pérez upp denna problematik. Han menar i sin artikel att medan den retoriska politiken handlar om mångfald, pluralism och lika rättigheter och skyldigheter, så är det i praktiken oftast anpassning och assimilation som gäller.⁵³ Han kallar det för ett dilemma mellan den offentliga integrationspolitikens fokus på allas lika rättigheter å ena sidan, och svenska myndigheters oförändrade syn på det starka samhället som en homogen organisationsform och förvaltningskultur å andra sidan. Detta har resulterat i en byråkratisk maktutövning, ofta med goda avsikter, men nästan alltid utformad utan att betrakta individens önskemål, erfarenhet eller marginaliserade verklighet.⁵⁴

I ”Integrationens svarta bok” skriver Masoud Kamali vidare om den problematiska uppfattningen om att det är ”vi svenskar” som är integrerade, och ”invandrarna” som behöver integreras i ”vårt” samhälle, och därför behöver integrationspolitik.⁵⁵ Han menar att den invandrapolitiska utredning som låg till grunden för skapandet av integrationspolitiken i praktiken var en introduktionspolitik, med åtgärder som i hu-

⁴⁸ Södergran, 2000, s. 20.

⁴⁹ Scuzzarello, Scuzzarello, Sarah, ”Caring multiculturalism: Power and transformation in diverse societies”, *Feminist Theory*, vol. 16, no. 1, 2015, s. 79-80.

⁵⁰ Heinö, 2011, s. 14.

⁵¹ Heinö, 2011, s. 41.

⁵² Heinö, 2011, s. 37.

⁵³ SOU 2006:73, s. 315.

⁵⁴ SOU 2006:73, s. 332.

⁵⁵ SOU 2006:79, s. 9-10.

vudsak handlade om att göra ”invandrarna” anställningsbara på den svenska arbetsmarknaden.⁵⁶

Vag och abstrakt definition

En av anledningarna till den begreppsliga förvirringen kring integration som tycks råda inom svensk politik kan härröra från det som flera forskare pekar på: att integrationens process, mening och mål är vagt definierade. Södergran menar att detta var på grund av att man ville undvika öppna politiska motsättningar, vilka förskjutits till tolknings- och verkställighetsplanet.⁵⁷

Heinös rapport handlar i sin tur just om det problematiska i att ett så centralt politikområde som integrationspolitiken kännetecknas av så mycket begreppslig förvirring.⁵⁸ Han pekar exempelvis på att vi måste hålla isär vad vi menar med integration, från vad vi tror orsakar integration, det vill säga en distinktion mellan dess mål och medel. Han menar att det idag är oklart huruvida språkkunskaper och arbete innebär att man är integrerad, eller om det är något som underlättar integration.⁵⁹

Implementeringens problem kan således vara problemformuleringens problem, där oklart formulerade mål i samband med integrationspolitiken lämnar utrymme för en omdefinition och ambitionssänkning. Också Pérez⁶⁰ och Dahlström menar att en av integrationspolitikens största problem är dess vaga definition och att dess målsättningar och medel bör konkretiseras.⁶¹

Den segregerande integrationen: integrationens janusansikte

Integrationspolitiken verkar ha motverkat sitt syfte och istället förstärkt segregationen, vilket flera forskare vittnar om. Floya Anthias kallar det för integrationens janusansikte: en politik som säger sig adressera sociala skiktningar, samtidigt som den bygger på binära och förenklade konstruktioner av just dessa skiktningar.⁶² Varför integration har verkat segregerande finns det många teorier om. Flera forskare kritiserar integrationspolitikens statiska syn på kultur, dess ”vi-och-dem-tänkande”, samt ett misslyckande med

⁵⁶ SOU 2006:79, s. 78.

⁵⁷ Södergran, 2000, s. 7-8.

⁵⁸ Heinö, 2011, s. 10.

⁵⁹ Heinö, 2011, s. 27.

⁶⁰ SOU 2006:73, s. 300-301.

⁶¹ Dahlström, 2004, s. 172.

⁶² Anthias, 2013, s. 324.

att adressera strukturella problem och orättvisor. Anthias hävdar att integrationsdiskurser med dess relaterade praktiker har en fokus på kulturella identiteter och inte på strukturella frågor. Det medför ett skapande av gränser mellan oss och ”de andra”, och hierarkier mellan de som ska integreras och de redan integrerade.⁶³ Pérez gör samma poäng där han menar att det i integrationspolitiken inte finns någon samhällsvision förutom föreställningen av en ständig interaktion mellan ett ”vi” som föreställs vara integrerat och ett ”dem” som måste bli integrerat.⁶⁴ Scuzzarello pekar i enlighet med detta på att den mångkulturella politiken måste röra sig bortom frågan om hur olika statistiska grupper kan samexistera, och ta i beaktande dynamiken bakom sociala identiteter.⁶⁵

Denna förenklade och statistiska syn på kulturella identiteter står även bakom mångfaldsbegreppet, vilket ofta underbygger integrationsretoriken. Ekonomihistorikern Paulina de los Reyes resonemang tas upp i SOU-rapporten ”Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige”. Hennes forskning om mångfaldsbegreppet i en svensk kontext säger att integration underbyggs av ett till synes positivt laddat mångfaldsbegrepp, men det är en mångfaldsretorik som skapas utifrån förgivettagna föreställningar om kultur, olikhet och etnicitet utan att beakta människors komplexa identiteter, eller maktrelationer som skapar segregering och diskriminering. Kritiken är den att en politik som försöker uppvärdera olikhet genom att inte ta hänsyn till maktrelationer, riskerar att dölja dessa maktrelationer bakom en förefallande positiv retorik och göra det naturligt att tänka på människor som medlemmar i snäva, fasta och oföränderliga grupper. Försöken att uppvärdera olikhet resulterar på så sätt i en cementering och naturalisering av denna olikhet.⁶⁶

Maktens blindhet för strukturella hinder och politiska medinflytandeproblem

Tidigare forskning belyser hur integration som fenomen inbegriper en blindhet för strukturella och institutionella hinder och ojämlika maktrelationer. Anthias menar att integration ofta underbyggs av en distinktion mellan strukturell och kulturell assimilation. Assimilation på arbetsmarknaden och in i den politiska gemenskapen kontrasteras mot assimilation på en kulturell nivå. Detta är enligt Anthias problematiskt då det utgår

⁶³ Anthias, 2013, s. 324.

⁶⁴ SOU 2006:73, s. 298.

⁶⁵ Scuzzarello, 2010, s. 11.

⁶⁶ 2005:56, s. 193.

från att det så kallade kulturella området inte är involverat i integrationens offentliga rum, såsom arbetsmarknad eller utbildningsväsende, där kulturell underordning kan leda till strukturell underordning. Denna förståelse av integration förutsätter alltså förmågan att integrera sig där det finns exkluderande mekanismer i arbete, såsom diskriminering, rasifiering och xenofobi, av kulturellt identifierade grupper.⁶⁷

Kamali skriver i "Integrationens svarta bok" om hur majoritetssamhällets institutionella och strukturella sammanhang, vilka sätter ramarna för integration och kan utgöra ett hinder, inte uppmärksammas i nuvarande integrationspolitik. Samhällets konflikter, motsättningar och exkluderande mekanismer ges inget utrymme i diskussioner om integrationspolitiken.⁶⁸ Han understryker därför hur makt och inflytande i samhället är en nyckelfråga för integration.⁶⁹ Denna fråga pekar även Södergran på, och hon hävdar att strukturella problem inte bara berör diskriminering på exempelvis arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, utan framförallt är det ett politiskt medinflytandeproblem. Integrationspolitiken har hittills skapats *för* invandrare, och inte *med*.⁷⁰ Detta är enligt henne en spricka i den svenska demokratin, där socialt, ekonomiskt och politiskt svaga grupper, såsom invandrare och flyktingar, har en underordnad ställning i många politiska beslutsprocesser, i möten med myndigheter och på arbetsmarknaden. Det finns alltså en orättvis tillgång till makt och inflytande, vilket har lett till en tilltagande segregation efter etniska skiljelinjer.⁷¹ Pérez pekar i sin artikel på samma problematik: vid utformandet av den svenska statens integrationsmål fanns inga representativa röster från personer med invandrarbakgrund som skulle kunna sätta ord på idéer om hur de skulle vilja leva i det svenska samhället och diskutera innehållet i politiken.⁷²

Vad vi hittills har behandlat i forskningsöversikten är frågor som berör begreppet integration på en retorisk och praktisk nivå, där flera forskare pekar på problematik och brister i samband med begreppets teoretiska såväl som praktiska innebörd. Detta för oss in på begreppets idealiska eller potentiella innebörd och vad forskningen säger om detta.

⁶⁷ Anthias, 2013, s. 329.

⁶⁸ SOU 2006:79, s. 42-43.

⁶⁹ SOU 2006:79, s. 76.

⁷⁰ Södergran, 2000, s. 18

⁷¹ Södergran, 2000, s. 38.

⁷² SOU 2006:73, s. 301-302.

Integration i behov av förändring

Floya Anthias och Sarah Scuzzarello ägnar sig åt teoretiska projekt som syftar till att nybegreppsliggöra integrationspolitiska åtgärder. Scuzzarello fokuserar på ett teoretiskt ramverk som hon kallar "caring multiculturalism", vilket syftar till att förändra ojämlika maktstrukturer, mentaliteter och attityder gentemot "den andre."⁷³ Även Anthias strävar efter att frånga integrationsbegreppets binära underbyggnad, fokus på kultur och misslyckande med att adressera strukturella problem. För att adressera detta belyser hon fördelarna med ett intersektionellt, solidariskt och interkulturellt ramverk för att kunna skapa ett inkluderande och mindre segregerat samhälle. Anthias trycker på att vi måste tala om social integration på ett bredare plan,⁷⁴ och att det intersektionella perspektivet i enlighet med detta kan adressera komplexa sociala identiteter och rikta uppmärksamhet inte mot den etniskt annorlunda, utan mot social marginalisering och underordning på ett mer generellt plan.⁷⁵ Ett intersektionellt perspektiv i förhållande till integration är något som också Kamali förespråkar. Han menar att Sverige behöver en ny politik vars främsta mål är att skapa lika möjligheter och utfall för alla oavsett etnicitet, kön, klasstillhörighet, sexuell läggning och andra "andrafierande" orsaker.⁷⁶

Det gemensamma spår som vi kan se i tidigare forskning är det om att lyfta integration till en mer generell samhällsnivå, till ett begrepp och en politik som snarare handlar om att ifrågasätta diskriminerande strukturer och ojämlikhet. I enlighet med detta föreslår Södergran ett nybegreppsliggörande av integrationspolitik till jämlikhetspolitik. Hon menar att integrationsbegreppet är problematiskt eftersom det alltid kopplas till invandrare, medan integration egentligen är en fråga som rör alla fast boende invånare, som på olika sätt har en underordnad ställning i förhållande till övrig befolkning.⁷⁷ Jämlikhetspolitik skulle i Södergrans mening fungera bättre som symbolisk beteckning för vad som varit och är det övergripande målet för detta politiska område. Hon trycker på att denna beteckning påvisar att politiken riktar sig till en grupp som redan är en del av "oss", men som behöver visst stöd för att få en mer rättvis och jämlik tillgång till samhällets sociala, ekonomiska och politiska resurser.⁷⁸ Pérez lyfter i sin

⁷³ Scuzzarello, 2010, s. 77-78.

⁷⁴ Anthias, 2013, s. 334-37.

⁷⁵ Anthias, 2013, s. 338.

⁷⁶ SOU 2006:73, s. 366.

⁷⁷ Södergran, 2000, s. 27.

⁷⁸ Södergran, 2000, s. 26.

artikel fram liknande tankar om hur integrationspolitiken kan förbättras. Han skriver om en politik som lyfter fram orättvisor och koncentrerar sig på relationer istället för mer eller mindre statiska kulturyttringar, och som ger plats för att analysera strukturella, exkluderande mekanismer.⁷⁹ En sådan politik skulle ge utrymme för både allmänna och riktade åtgärder för att överbrygga jämlikhetsklyftor och främja integration.⁸⁰ Integration bör enligt Pérez handla om att skapa en ny gemenskap, grundad i ett rättvise- och jämlikhetstänk och med blicken i framtiden istället för det förflutna.⁸¹

Inom tidigare forskning finns det en genomgående linje om att integration måste demokratiseras och gå hand i hand med ett mer deltagande samhälle. Anthias flaggar för vikten av en interaktiv dialog i samband med politiska förändringsprocesser och ett engagemang med ”den andre” på lika villkor.⁸² Dahlström trycker i slutet av sin studie på att diskrepansen mellan det politiska och det administrativa kan adresseras genom att integrationspolitikens mål skapas i den offentliga diskussionen, i diskussionen inom partierna och i dialogen medborgarna emellan. Han menar att utan en allvarligt menad politisk diskussion kommer invandrapolitiken att fortsätta att gå i cirklar, där integrationsretoriken säger en sak och den faktiska praktiken något annat.⁸³ Scuzzarello hävdar i enlighet med detta att deltagande i det lokala samhället och engagemanget kring gemensamma mål som kan föra samman människor med olika bakgrunder bör betraktas som centrala sätt att bli medlem i en politisk gemenskap.⁸⁴

Sammanfattningsvis så visar forskningen på ett behov av ett omdanande av integration för att adressera den tidigare och nuvarande politikens misslyckande. Skillnaden forskarna emellan handlar om hur denna förändring ska se ut. Här är det Heinö som sticker ut mest, eftersom han argumenterar för fördelarna med assimilationsbegreppet kontra integrationsbegreppet. Han menar att assimilation till skillnad från integration ger utrymme för en diskussion om hur mycket enhet som behövs i ett samhälle, och inom vilka områden som en invandrare kan och bör anpassa sig till majoritetskulturen.⁸⁵ Integrationsbegreppet är i Heinös mening däremot omätligt, det kom-

⁷⁹ SOU 2006:73, s. 311.

⁸⁰ SOU 2006:73, s. 333.

⁸¹ SOU 2006:73, s. 309.

⁸² Anthias, 2013, s. 337.

⁸³ Dahlström, 2004, s. 172.

⁸⁴ Scuzzarello, 2010, s. 275.

⁸⁵ Heinö, 2011, s. 42.

mer alltid att finnas aspekter där nyanlända inte är tillräckligt integrerade.⁸⁶ Han talar för det amerikanska assimilationsidealet, som handlar om ett dynamiskt utbyte mellan föränderliga kulturer, snarare än det integrationsideal som i Heinös mening främst tycks handla om ett konfliktyllt möte mellan statiska kulturer.⁸⁷

För övriga forskare är assimilationsbegreppet inte ett alternativ i någon form och meningsskiljeaktigheterna rör sig snarare kring huruvida integrationsbegreppet ska ersättas med en ny term såsom Anthias, Scuzzarello och Södergran tydligt propagerar för, eller om det snarare handlar om att integration i praktiken måste överensstämma med retoriken, såsom Dahlström hävdar.⁸⁸

Kamali och Pérez å sin sida argumenterar mer för ett fokusskifte och organisationsomdaning i integrationsbegreppets innehåll, som ser till de strukturella och institutionella hindren. I denna undersökning kommer jag att till viss del ha samma inriktning, skillnaden är den att jag har ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och riktar in mig på formuleringen och innehållet i begreppet; det är inom dessa ramar som integrationens problematik ska adresseras. Min egen strävan är att behålla det ursprungliga begreppet integration och vissa delar av den traditionella förståelsen av begreppet, samtidigt som jag vill tillföra nya aspekter. Detta för att jag anser att det finns retoriska fördelar med att använda sig av ett redan etablerat begrepp, och istället ge det en delvis ny innebörd.

Min studie kan komma att bidra till forskningsfältet kring integrations- och mångfaldspolitik då ingen hitintills har analyserat integration med hjälp av Sally Haslangers form av begreppsanalys och därmed utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet. Jag vill hävda att denna form av analys kan hjälpa till att konkretisera, sammanställa och påvisa problematiken kring integrationsbegreppet, och även bidra till en konkret nyförståelse av begreppet i politiskt förändringssyfte. Denna studie kan dessutom med hjälp av sina teoretiska perspektiv komma att förtydliga och operationalisera i sammanhanget ofta vagt definierade begrepp såsom jämlikhet och ojämlikhet, rättvisa och orättvisa, diskriminering och anti-diskriminering. Genom detta vill jag hävda att jag kan bidra till en nyförståelse av integration som har ett tungt teoretiskt och filosofiskt stöd.

⁸⁶ Heinö, 2011, s. 26.

⁸⁷ Heinö, 2011, s. 24.

⁸⁸ Dahlström, 2004, s. 172.

Det är avslutningsvis värt att belysa hur denna forskningsöversikt kommer att utgöra en del av min analytiska kontext. De slutsatser som har presenterats kommer jag att behöva för att kunna genomföra min analys, där resonemang om integrationens janusansikte, vaghet som lämnar rum för tolkning, integration som assimilation i praktiken och blindhet för strukturella hinder, kommer att fylla en funktion i analysen. Dessa resonemang kommer att spela en roll i synnerhet under den konceptuella undersökningen, där målet inte endast är att redogöra för den gängse, språkliga förståelsen, utan också att urskilja problematik med denna. Den konceptuella begreppsanalysen kommer därför att ske parallellt med en kritisk utvärdering av densamma där jag ställer den officiella förståelsen mot andras sätt att förstå den, mot bakgrund av tidigare forskning.

5 Vad är integration?

5.1 En (kritisk), konceptuell begreppsanalys

I denna del av undersökningen ska jag försöka belysa vad den vedertagna förståelsen av integration är, genom att granska dess etablerade innebörd i språkvärlden. Eftersom målet är att urskilja problematik med denna förståelse kommer begreppsanalysen att ske parallellt med en kritisk utvärdering av begreppet där jag ställer den officiella förståelsen mot resonemang från tidigare forskning. Därför ska vi nu titta på hur riksdagspropositionen ”Sverige, framtiden och mångfalden: från invandrapolitik till integrationspolitik” formulerar integration, för att kunna avgöra vad som är problematisk med denna formulering.

Integration eller etablering: Mot vem ska åtgärder riktas?

I avsnitt 5.3 i propositionen, under underrubriken ”Integration”, talas det om integration som begrepp och vi kan där läsa att integration handlar om att skapa lika rättigheter och möjligheter för alla, det är in i detta tillstånd av enhet som människor ska integreras:

Regeringen vill samla synsätt och åtgärder som syftar till att skapa lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund i begreppet integrationspolitik. Integrationspolitiken bör formuleras som en politik som rör hela befolkningen och samhällsutvecklingen i stort. Vad som bör skilja integrationspolitik från politik som berör andra samhällsområden är att den särskilt ska uppmärksamma dem som på grund av härkomst eller till följd av sin etniska eller kulturella bakgrund riskerar att få ett sämre utgångsläge eller hamna i en sämre situation än andra i befolkningen samt att den skall uppmärksamma och åtgärda orsakerna.⁸⁹

Det finns något mycket motsägelsefullt och tvetydigt i definitionen om att integration ska formuleras som en politik som gäller för alla, samtidigt som den särskilt ska gälla

⁸⁹ Prop. 1997/98:16, s. 22.

människor med en viss härkomst eller kulturell och etnisk bakgrund. Integration ska gälla för alla, men ändå inte. Redan här kan vi skönja ett officiellt begrepp som är alltför diffust, där det inte är helt tydligt vem som integration riktar sig till. Bland annat Pérez har påpekat problematiken med detta, där han menar att eftersom politiken lämnar plats för en rad olika tolkningar finns det stort utrymme att implementera politiken på olika sätt.⁹⁰ I samband med detta vill jag lyfta några exempel från praktiken som påvisar hur denna vaghet kring till vem integration ska riktas tar sig uttryck i begrepslig förvirring där integration reduceras till etablering.

På Stockholms stads hemsida under den flik som behandlar ”Integration och demokrati” så inriktar man sig snarare på etablering: ”Den som kommer till Stockholm från ett annat land ska få en reell möjlighet till etablering. Därför måste mottagandet av nyanlända syfta till integration, arbete och delaktighet.” De instanser som ska stå för åtgärderna är enligt sidan Jobbtorg Stockholm, svenska för invandrare (sfi) och studie- och yrkesvägledning. Detta för att ”underlätta inträde på arbetsmarknaden”. Dessutom nämns ekonomiskt bidrag till minoritetsorganisationer.⁹¹

På Göteborgs stads hemsida under rubriken ”Invandring och integration” behandlas: ”Samhällsorientering” (vilket innebär utbildning i hur det svenska samhället fungerar), sfi, hur göteborgare och ”invandrare” kan mötas, samt information om tolkservice.⁹²

På länsstyrelsernas hemsida om integration får vi information om länsstyrelsernas gemensamma arbete med integrationsfrågor. Enligt denna handlar integration om etablering i arbets- och samhällslivet för nyanlända invandrare, samhällsorientering, sfi, samt olika bidrag och ersättningar.⁹³

Vi kan i samband med dessa exempel från praktiken peka på vissa mönster. Integration verkar innebära att få ett arbete, att lära sig svenska, att lära sig det svenska systemet, och att ”etablera” sig i det svenska arbets- och samhällslivet. Ekonomiska bidrag och ersättningar i olika form står också i centrum. Ojämlighet i rättigheter och möjligheter adresseras alltså till mångt och mycket genom välfärdspolitik. Detta

⁹⁰ SOU 2006:73, s. 314.

⁹¹ Stockholms stads hemsida, ”Integration och demokrati”, senast besökt 2015-12-10.

⁹² Göteborgs stads hemsida, ”Invandring och integration”, senast besökt 2015-12-10.

⁹³ Länsstyrelsernas hemsida, ”Integration”, senast besökt 2015-12-10.

påpekas också av Pérez där han citerar forskaren Nihad Bunar: ”Det skulle också kunna uttryckas som att integrationspolitiken av i dag är den etnifierade delen av den svenska välfärdspolitiken.”⁹⁴ Etablerings- och välfärdssystemet är viktiga verktyg för att uppnå ekonomisk jämlikhet, men det är tveksamt huruvida dessa åtgärder ska kunna vara tillräckliga för att åstadkomma lika rättigheter och möjligheter givet den strukturella diskriminering som genomsyrar det svenska samhället och dess institutioner, såsom påvisat av utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

För att återkoppla till citatet från regeringspropositionen så verkar integration i praktiken inte att gälla alla, utan avser endast åtgärder riktade till människor med invandrabakgrund. Att anmärka utifrån exemplen från praktiken är att det tycks finnas en tydlig begreppslig förvirring mellan etablering och integration, där integration har reducerats till etablering och att begreppet sedan inte innehåller så mycket mer. Detta trots att kommunerna och länsstyrelserna benämns som ”värdefulla för förverkligandet av de integrationspolitiska målen”, och hur det explicit påpekas att de ska involveras i det *långsiktiga* arbetet.⁹⁵

Scuzzarello⁹⁶ och Heinö⁹⁷ återfinns bland dem som påvisar att den svenska statens konstruktion av integration i praktiken tar sig uttryck i exempelvis språkfärdighet, kontakt med ”svenskar”, och arbete. Heinö argumenterar därför för att integration i praktiken ofta betyder assimilation.⁹⁸

Eftersom etablering endast har fokus på ”den andres” anpassning till samhället blir etablering som integration misstänkt lik den assimilationspolitik som integration ofta kontrasteras mot. Etablering handlar i mångt och mycket om anpassning till det svenska samhället, och om det bara är en anpassning som kommer från ett håll, från den ”invandrades” håll, så handlar det i slutändan om assimilation. All förändring sker hos ”den andre”. Mot bakgrund av tidigare forskning som påpekar hur assimilation är den funktionella betydelsen av integration kan vi här konkludera att det finns indikationer på detta när det kommer till praktiserandet av integrationspolitiken. Detta kan vi inte hävda om den officiella och språkliga definitionen, som dock dras med en problematik av otydlighet, vilket ger avtryck av begreppslig förvirring i praktiken. För att adressera

⁹⁴ SOU 2006:73, s. 306.

⁹⁵ Prop. 1997/98:16, s. 25.

⁹⁶ Scuzzarello, 2015, s. 79-80.

⁹⁷ Heinö, 2011, s. 14.

⁹⁸ Heinö, 2011, s. 41.

denna problematik måste distinktionen mellan etablering och integration tydliggöras, så att båda företeelser kan fylla sin funktion.

Förenklad konstruktion av diskriminering och sociala identiteter

Integrationsbegreppet hänger tätt samman med mångfaldsbegreppet då integration som mål förutom lika rättigheter och möjligheter för alla, enligt propositionen är en ”samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund.”⁹⁹ Det är dock en mångfald som i propositionen definieras i etniska och kulturella termer.¹⁰⁰ Detta ger uttryck för ett mönster som Kamali pekar på där integration reduceras till att gälla ett främjande av ”mångfald” som definieras i kulturella termer.¹⁰¹ Det problematiska med denna mångfaldsretorik, såsom tas upp i SOU-rapporten ”Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige”, är att den skapas utifrån förgivettagna föreställningar om kultur, olikhet och etnicitet utan att beakta människors komplexa identiteter eller maktrelationer som skapar segregering och diskriminering. En politik som försöker uppvärdera olikhet genom att inte ta hänsyn till maktrelationer, riskerar att dölja dessa maktrelationer bakom en till synes positiv retorik och göra det naturligt att tänka på människor som medlemmar i snäva, fasta och oföränderliga grupper. Försöken att uppvärdera olikhet resulterar på så sätt i en cementering och naturalisering av denna olikhet.¹⁰² Denna syn på mångfald leder till ett förfarande från exempelvis tjänstemän som innebär en fokus på olikheter kopplade till etnicitet eller kultur, snarare än ett kritiskt granskande av de egna, eventuellt diskriminerande, praktikerna.¹⁰³

Under avsnittet om integrationspolitikens inriktning statueras att: ”Det integrationspolitiska arbetet bör särskilt inriktas på att ge människor förutsättningar att försörja sig och bli delaktiga i samhället, förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism och att värna grundläggande demokratiska värden.”¹⁰⁴ I den språkliga definitionen utgör alltså motverkande av diskriminering en komponent av integration, problemet är dock att det är en förenklade syn på diskriminering som råder, med en ensidig fokus på kulturella och etniska aspekter. Det tidigare citerade stycket

⁹⁹ Prop. 1997/98:16, s. 21.

¹⁰⁰ Prop. 1997/98:16, s. 21.

¹⁰¹ SOU 2006:79, s. 23.

¹⁰² SOU 2005:56, s. 193.

¹⁰³ SOU 2005:56, s. 201.

¹⁰⁴ Prop. 1997/98:16, s. 24.

från regeringspropositionen avslutas med meningen: "[...] integrationspolitik [...] ska uppmärksamma dem som på grund av härkomst eller till följd av sin etniska eller kulturella bakgrund riskerar att få ett sämre utgångsläge eller hamna i en sämre situation än andra i befolkningen."¹⁰⁵ Den språkliga definitionen visar på så sätt på en ensidig fokus på etniska och kulturella skillnader. Denna förståelse av integrationsbegreppet är ett exempel på integrationens janusansikte, som bland annat Anthias tar upp: en politik som säger sig adressera sociala skiktningar, samtidigt som den bygger på binära och förenklade konstruktioner av just dessa skiktningar. Det är vad som kan kallas en kulturalisering av sociala relationer.¹⁰⁶ Andra aspekter som kan ha betydelse, såsom klass och kön, osynliggörs.¹⁰⁷

Blindhet för sambandet mellan diskriminering och samhällsinstitutioner

Under integrationsbegreppets avsnitt konstateras vidare att integration kan syfta på något som skall uppnås, det vill säga ett mål, eller på en process, och även på en kombination av mål och process. Integration som process "handlar om hur skilda delar kan förenas i en helhet",¹⁰⁸ och enligt propositionen måste integration därför handla om möjligheterna att ingå i en större helhet utan att behöva göra avkall på sin etniska och kulturella identitet. Det statueras dock att en viss anpassning alltid måste ske i mötet mellan människor. Här kan vi återigen skönja en viss motsägelsefullhet. Det handlar om att inte behöva göra avkall på sin etniska och kulturella identitet samtidigt som "viss anpassning måste ske".¹⁰⁹ Det är dock oklart vilken part som ska stå för denna anpassning och till vilken utsträckning denna anpassning är nödvändig. En vagt definierad "valfrihet" är således ytterligare ett exempel på otydligheten i begreppet integration såsom kritiserats av exempelvis Pérez¹¹⁰ och Dahlström.¹¹¹

Vad vi vidare kan se exempel på här är det som Anthias tar upp i idén om att integration ofta underbyggs av en distinktion mellan strukturell och kulturell assimilation. Assimilation på arbetsmarknaden och in i den politiska gemenskapen kontrasteras mot assimilation på en kulturell nivå. Det problematiska med detta är att det utgår

¹⁰⁵ Prop. 1997/98:16, s. 22.

¹⁰⁶ Anthias, 2013, s. 324.

¹⁰⁷ Anthias, 2013, s. 328.

¹⁰⁸ Prop. 1997/98:16, s. 22.

¹⁰⁹ Prop. 1997/98:16, s. 23.

¹¹⁰ SOU 2006:73, s. 300-301.

¹¹¹ Dahlström, 2004, s. 172.

från att det så kallade kulturella området inte är involverat i integrationens offentliga rum, exempelvis på arbetsmarknaden eller inom utbildningsväsendet, där kulturell underordning kan leda till strukturell underordning. Denna förståelse av integration förutsätter alltså förmågan att integrera sig där det finns exkluderande mekanismer i arbete. Tillgång till arbete och rättigheter av olika slag på basis av meritokrati är inte en möjlighet för alla när man tar i beaktande den kontinuerliga underordningen, såsom diskriminering, rasifiering och xenofobi, av kulturellt identifierade grupper.¹¹²

I propositionen understryks att individer själva måste välja om de ska integreras eller inte, men att staten kan ”sätta upp mål för vad som bör uppnås inom olika samhällsområden med hjälp av arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik osv. och stödja den individuella integrationsprocessen genom att föra en politik som ger individen möjligheter att förverkliga sina mål i livet.”¹¹³ Fokuset på valfrihet och att individer själva måste välja om de ska integreras eller inte bortser från frågan om huruvida individen *kan* välja. Givet att integration handlar om att skapa lika rättigheter och möjligheter så är frågan hur det kan vara ett val att få dessa lika rättigheter och möjligheter.

Såsom tidigare illustrerat förefaller motverkande av diskriminering utgöra en komponent av integration som process, men det talas om diskriminering i mycket generella termer, underbyggd av kulturella skillnader, och inte i termer av institutionell och strukturell diskriminering. Motverkandet av diskriminering verkar ligga i en fokus på utanförskapet, och inte i de exkluderande mekanismerna. Det är *utanförskapet*, och inte de *utestängande* mekanismerna, som ska motverkas, förebyggas och anpassas: ”Istället bör politiken [...] ge kraft att motverka och förebygga ett utanförskap och en marginalisering som sammanfaller med etniska gränser.” Denna formulering ser således inte till den strukturella underbyggnaden av sociala konflikter, utan endast till den kulturella och etniska.¹¹⁴

Det finns i detta inget erkännande av den hierarkiska ordning som präglar institutionerna. I maktens verklighetsbeskrivning är den etniska ojämlikheten istället ett övergående, och inte strukturellt problem. Kamali påpekar att ett effektivt sätt att upprätthålla privilegier som bygger på just sådana diskriminerande maktstrukturer är att

¹¹² Anthias, 2013, s. 329.

¹¹³ Prop. 1997/98:16, s. 22.

¹¹⁴ Anthias, 2013, s. 328.

förneka att dessa existerar.¹¹⁵ Förekomsten av dessa hierarkier påvisas av resultaten från utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering och jag vill här återigen uppmärksamma den paradox som jag tog upp i samband med redogörelsen för denna utredning. Den paradox som handlar om att de institutioner som är tänkta att arbeta för integrationens mål själva präglas av den sorts diskriminering som de är avsedda att motverka.

De tydliga åtgärder som i propositionen verkar vara en del av integrationsbegreppet är arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik,¹¹⁶ skapandet av gemensamma mötesplatser, modersmålsundervisning, tolkservice och svenskundervisning för invandrare.¹¹⁷ Integrationens medel och lösning tycks således ligga framförallt i arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik och etableringsåtgärder. Detta såg vi också exempel på i kommunernas och länsstyrelsernas redogörelse för integration. Dessa åtgärder kopplas dock inte samman med diskriminering och det råder vaghet om *hur* diskriminering ska adresseras. Motverkande av diskriminering står för sig, och arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik står för sig – när de i själva verket går in i varandra. Denna förståelse utgår från att om möjligheter ges så är det problemfritt att träda in på exempelvis arbetsmarknaden, och att dess villkor sätts av meritokrati och inte av samhälleliga maktstrukturer. Jag vill här göra samma poäng som Kamali när han framhåller att integrationspolitiken förutsätter att det rent institutionellt finns ett välfungerande och oproblematiskt samhälle, där exkluderande mekanismer såsom rasism, sexism, och klassmotsättningar inte förekommer.¹¹⁸ Vi kommer här till den mycket centrala frågan om hur man definierar den sociala verkligheten och vem som har makten att formulera problemdefinitionen till vilken integration ska vara lösningen. Det blir här tydligt hur en särskild konstruktion av integration definierar samhällets gränser.

Problemen förefaller enligt propositionen att vara arbetslöshet, bristfällig utbildning, språkkunskap och en vagt definierad diskriminering, som inte kopplas samman med välfärdsinstitutionerna. Vi kan uttolka från Kamali att detta är nödvändiga men inte tillräckliga aspekter att adressera för att komma åt integrationens problematik.

¹¹⁵ SOU 2006:79, s. 21.

¹¹⁶ Prop. 1997/98:16, s. 22.

¹¹⁷ Prop. 1997/98:16, s. 25.

¹¹⁸ SOU 2006:79, s. 42-43.

Definitionsproblematik

Ur detta kan vi sluta oss till att den språkliga definitionen av integration dras med problem av vaghet och tvetydighet, som bland annat kan tänkas ge upphov till en tillämpningsproblematik i form av en begreppslig förvirring mellan etablering och integration. Den språkliga definitionen av integration har inte fått något genomslag i praktiken då den är diffust formulerad där det är oklart till vem som integration ska riktas, vem som ska anpassa sig och *hur* lika rättigheter och möjligheter ska uppnås.

Den sociala verkligheten med sina diskriminerande strukturer och institutioner är inte så oproblematiserad som den språkliga definitionen utgår ifrån. Den officiella förståelsen inbegriper en förenklad förståelse av diskriminering, där endast diskriminering på basis av kultur eller etnicitet adresseras, samtidigt som diskriminering inte kopplas samman med samhällsliga institutioner utan verkar vara ett fenomen som ska behandlas isolerat. Integrationens problemformulering handlar således om utanförskapet, som enbart framställs vara kulturellt underbyggt, och inte de utestängande mekanismerna.

Vad jag nu under mitt analytiska projekt kommer att syfta till att korrigera är just integrationsbegreppets problemformulering, för att tydliggöra skillnaden mellan integration och etablering och därmed göra det avgörande uppbrottet med etablering, anpassning och fokus på den som ska ”integreras.” Utifrån mitt teoretiska och normativa ramverk kommer jag att syfta till att definiera den sociala verkligheten på ett nytt sätt, som tar i beaktande samhällsliga hierarkier och förtryckande strukturer och institutioner, för att tydliggöra mot vem, eller kanske mot vad, som integrationsåtgärder ska riktas.

5.2 En (utmanande), analytisk begreppsanalys

I denna del av undersökningen kommer jag att ägna mig åt den analytiska formen av begreppsanalys, där jag analyserar begreppet integration genom att ställa frågorna: Vad är syftet med detta begrepp? Vad för kognitiv eller praktisk uppgift kan det, eller bör det, möjliggöra? Jag vill här lyfta frågan om *varför* och till *vad* vi ska ha integrationsbegreppet. Svaren på dessa frågor syftar till att adressera den begreppsliga problematik som uppkommit under den konceptuella analysen.

I enlighet med mitt socialkonstruktivistiska grundperspektiv menar jag att begreppsanvändning har betydelse för praktiken. Det är således begreppet som jag kommer att analysera, och inte praktiken. Detta analytiska projekt handlar alltså inte om att integrationens praktik inte fungerar, utan har som utgångspunkt att det är begreppet självt som måste göras om.

Vad borde integration innebära?

För att det ska vara relevant att använda sig av begreppet integration måste vi behålla vissa delar av dess ursprungliga betydelse. Som vi kunde se under den konceptuella analysen så är integration en förening av skilda delar till ett önskat mål eller tillstånd av enhet, eller processerna som leder fram till denna enhet. Enligt propositionen förefaller lika rättigheter och möjligheter för hela befolkningen vara det tillstånd av jämlikhet och enhet som integration syftar till. Lika möjligheter och rättigheter definieras i termer av lika möjlighet till deltagande i det sociala livet i form av att ha ett jobb, bostad, utbildning och språkkunskaper, och att inte bli diskriminerad. Denna förståelse kommer vi att hålla fast vid även om vi kommer att konkretisera och modifiera förståelsen av jämlikhet till att röra sig bortom arbete, utbildning och fokus på individen. Integration kommer inte att innebära att en viss avvikande grupp ska ”integreras” eller ”etableras” genom arbete och språk, utan en definition som ser till samhällets institutionella förutsättningar och sociala relationer.

Möjligheten till och behovet av att utmana och tänja på begreppet ligger i den vedertagna förståelsens otydlighet kring för vad eller vem som integration är avsedd, det vill säga mot vad eller vem som integrationsåtgärder riktas mot, samt med vad för medel som integrationens mål om lika rättigheter och möjligheter ska uppnås med. I den vedertagna förståelsen av integration läggs fokus på allmän välfärdspolitik såsom arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik och bidrag, och misslyckas i detta att rikta uppmärksamhet mot den institutionella diskrimineringen. Till den mån som diskriminering adresseras sker detta genom en ensidig fokus på kultur och etnicitet, där man inte kopplar samman diskriminering och samhällsliga institutioner och strukturer, och inte heller tar hänsyn till andra aspekter och hierarkier i samhället som bidrar till denna diskriminering.

Ojämlikhet och diskriminering är enligt denna förståelse något övergående och inte institutionaliserat. Hur ska lika rättigheter och möjligheter kunna uppnås om de

institutioner som ska säkerställa dessa rättigheter och möjligheter själva präglas av hierarkiska normer och strukturell diskriminering? Jag vill här förtydliga att allmän välfärdspolitik, arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik är nödvändiga komponenter av integration, men inte tillräckliga. Integrationspolitik kan inte uppnå sina mål om lika rättigheter och möjligheter genom välfärdspolitik om man inte först adresserar den diskriminering gentemot människor på basis av exempelvis etnicitet, kultur, klass, ålder och kön som präglar dessa verksamheter.¹¹⁹

Målet om lika rättigheter och möjligheter faller platt om vi inte riktar uppmärksamheten mot integrationens verkliga problematik, och det som individen inte har kontroll över – den institutionella och strukturella diskrimineringen. Syftet med integrationsbegreppet bör således vara att rikta uppmärksamhet och åtgärder mot de element och strukturer i samhället som utestänger, diskriminerar och marginaliserar. Integration måste i större utsträckning erkänna den strukturella underbyggnaden av sociala konflikter, till skillnad från den kulturella, och börja handla om strukturernas och inte individens förändring.

Givet mitt teoretiska och normativa ramverk i form av teorierna om demokratisk jämlikhet, social rättvisa och intersektionalitet kommer definitionen av den sociala verkligheten och dess problem respektive lösningar att te sig annorlunda. I det analytiska projektet kommer definitionen av den sociala verkligheten att ta avstamp ur en bild av ett samhälle präglat av institutionell och strukturell diskriminering, och ojämlika sociala relationer och normer. Detta perspektiv underbyggs av tidigare forskning och i synnerhet resultaten från utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering som visar på förekomsten av denna problematik på arbetsmarknaden, i utbildningssystemet, inom rättsväsendet och inte minst inom välfärdssystemet.¹²⁰ I praktiken finns alltså en institutionell och strukturell diskriminering, och en social segregation som inte adresseras genom den gängse förståelsen. Denna sorts diskriminering präglar även de välfärdsinstitutioner som ska säkerställa integration, vilket ytterligare understryker den felriktade problemformuleringen.

Under den konceptuella analysen kunde vi se hur integration åsyftar både mål och process. För att göra större reda i begreppet kommer vi därför att analysera in-

¹¹⁹ SOU 2006:79, s. 89-226.

¹²⁰ SOU 2006:79, s. 59.

tegration på båda dessa nivåer: en teoretisk nivå som handlar om målen, samt en operationaliserande nivå, som handlar om möjliggörandet och processen för dessa mål.

Integration som mål

Integration kan med sitt mål om lika möjligheter och rättigheter i den vedertagna definitionen sägas sträva efter jämlikhet och rättvisa. Grundtanken är den att integration ska vara en del av kampen för samhällelig rättvisa. Men vad innebär det att sträva efter rättvisa? Vad borde vi rimligen mena med integration som del av samhällelig rättvisa och vad för roll kan integration spela i denna strävan? Kort sagt, vad innebär jämlikhet och rättvisa som mål i samband med integration? För att definiera en tydlig adressat för integrationsåtgärder, ska vi konkretisera detta utifrån nya mätinstrument. Jag vill här understryka hur denna del av undersökningen är en normativ verksamhet som utgår från Anderson, Youngs och Anthias teorier.

Integrationens mål om jämlikhet innebär här *motstånd mot socialt skapat förtryck*.¹²¹ Jämlik rättvisa handlar om att få ett slut på förtryck och ojämlika maktrelationer i samhället, vilka per definition är socialt skapade. Målet är således inte att säkerställa att alla får vad de rent moraliskt förtjänar, utan det är ett samhälle där människor står i en jämlik relation till varandra.¹²² På så sätt är jämlikhet något relationellt: det är en social relation mellan människor snarare än endast en fördelning av resurser. För att åstadkomma dessa jämlika sociala relationer blir det vitalt för integrationsarbetet att kritiskt granska andra aspekter av samhället än fördelning, såsom sociala normer. Eftersom förtryck är något som per definition är socialt skapat, så spåras orättvisor till den sociala ordningen snarare än till människors medfödda begåvningar. Det här hjälper oss att se att det är människor, och inte någon naturlig ordning, som är ansvariga för att ha format naturlig mångfald till förtryckande hierarkier. Det låter oss se hur orättvisor kan åtgärdas bättre genom att ändra på sociala normer och samhällliga strukturer snarare än genom att omfördela resurser.¹²³

¹²¹ Anderson, 1999, s. 313-314.

¹²² Anderson, 1999, s. 288-289.

¹²³ Anderson, 1999, s. 336.

Det vi talar om är alltså en demokratisk form av jämlikhet, inte en jämlikhet som handlar om att alla ska ha lika mycket.¹²⁴ Fördelningspolitik och välfärdspolitik är nödvändigt, men demokratisk jämlikhet handlar i första hand om de relationer inom vilka resurser fördelas, inte bara om själva fördelningen. Det här medför att demokratisk jämlikhet cirklar kring behovet av att samordna kraven på *lika erkännande* med dem på lika fördelning.¹²⁵

Integrationens mål av social rättvisa har här en möjliggörande funktion där rättvisa hänvisar till *institutionella förutsättningar* för lika rättigheter och möjligheter.¹²⁶ Att åstadkomma rättvisa handlar alltså om att identifiera existensen och karaktären av förtryck och diskriminering i ett samhälle och utifrån detta skapa institutionella förutsättningar som motverkar detta till den mån det är möjligt. Genom denna strukturella förståelse av rättvisa, kan vi sätta fokus på strukturell diskriminering i samhället och dess institutioner.¹²⁷ Integration handlar på så sätt om att rikta fokus mot institutionella förutsättningar för likabehandling och hur dessa förutsättningar kan säkerställas.

Som vi ser hänger integrationens mål samman: för att åstadkomma institutionella förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter krävs motstånd mot socialt skapat förtryck och ojämlika sociala relationer. Genom dessa mål riktas uppmärksamheten mot socialt skapat förtryck och ojämlika maktrelationer i samhället, och de institutionella förutsättningarnas vitala roll i det hela. Tillsammans ger dessa mål upphov till en viss sorts integrationspraktiker som ska säkerställa institutionella förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter, som uppmärksammar och motverkar förtryckande sociala strukturer och normer, och som inte bara ser till välfärds- och bidragspolitik utan även till de relationer inom vilka resurser fördelas. Integrationsåtgärder bör således handla om att identifiera existensen och karaktären av diskriminering och ojämlika maktförhållanden i ett samhälle och utifrån detta skapa institutionella förutsättningar som motverkar detta till den mån det är möjligt. Behovet av integration ligger i att identifiera och förklara ihållande ojämlika sociala relationer mellan grupper i samhället, och hur sociala krafter verkar för att vidmakthålla sådana skiljelinjer.

¹²⁴ Anderson, 1999, s. 289.

¹²⁵ Anderson, 1999, s. 314.

¹²⁶ Young, 1990, s. 39.

¹²⁷ Young, 1990, s. 33-34.

Vi har det här klart för oss vad integrationsåtgärder bör syfta till, men *för* vem ska detta ske? Här kommer vi att se en smått alternerad version av idén bakom den konceptuella förståelsen av begreppet, där integration berör hela befolkningen, men i synnerhet personer med en annan härkomst eller etnisk eller kulturell bakgrund än majoritetsbefolkningen. I denna analytiska förståelse är integration istället till för alla som på olika sätt befinner sig i en underordnad position i förhållande till övrig befolkning, men eftersom diskriminering i stor utbredning sker mot människor på grund av deras etniska eller kulturella bakgrund, blir integrationspolitik enligt denna formulering till mångt och mycket för människor som diskrimineras på denna basis. Detta arbete måste dock även inbegripa en syn på sociala identiteter som dynamiska, som inte kan reduceras till en identitet av kultur eller etnicitet, och måste ta i beaktande att diskriminering sker på mer komplexa sätt än bara på grund av etnisk eller kulturell bakgrund.

Vi kommer här in på integration som medel och process. *Hur* ska integrationsprocessen identifiera existensen och karaktären av diskriminering i ett samhälle? Eftersom vi rör oss på en teoretisk, begreppslig nivå handlar denna del snarare om vad dessa medel ska genomsyras och präglas av, snarare än konkreta förslag på åtgärder. Huvudprinciperna för att uppnå dessa mål är intersektionalitet, solidaritet, och interkulturalism.

Integration som medel: intersektionalitet

Under den konceptuella analysen kunde vi se hur dagens förståelse av integration som medel har en ensidig fokus på etniska och kulturella skillnader som upphov till att "hamna i ett sämre utgångsläge än andra i befolkningen." Detta är en förenkling av den sociala verkligheten som inte tar i beaktande komplexiteten bakom hur olika diskriminerande maktordningar och sociala kategorier verkar och samverkar i ett samhälle. Diskriminering opererar intersektionellt och därför måste även integrationen göra det.¹²⁸

Ett intersektionellt perspektiv i samband med integration fokuserar således inte på kulturella skillnader utan på ojämlikhet och underordning som produceras intersektionellt; det går bortom kultur och etnicitet och fokuserar istället på diskriminerande hierarkier och hur dessa reproduceras och samverkar i ett samhälle genom sociala kategorier såsom exempelvis klass, genus, etnicitet, sexualitet och ålder. Det behandlar frå-

¹²⁸ Anthias, 2013, s. 335.

gor om deltagande, jämlikhet och tillhörighet utan att fokusera på immigranten eller den etniska andre, och riktar istället in sig på samhällets sociala skiktningar och hur dessa samverkar.¹²⁹ Integration kan på detta sätt frånga förståelsen av identitet som något statiskt och färdiggjort, och erkänna en annan syn på identiteter som något dynamiskt och i ständig förändring. Det intersektionella perspektivet tar i beaktande just denna komplexa natur hos sociala identiteter, och därför är detta perspektiv vitalt för integrationsarbetet.¹³⁰ Det har basen i mångfalden, men inte bara mångfald definierad i etniska eller kulturella termer.

Det intersektionella perspektivet kan bidra med processer och mekanismer som möjliggör och underlättar lösningen på sociala konflikter, konflikter som inte kan reduceras till frågor om kulturella skillnader utan inom vilka kulturella skillnader och etnicitet snarare opererar som medel för exkludering och legitimering och underbyggs av olika former av maktojämlikhet.¹³¹ Integration blir således en process som arbetar på ett bredare socialt plan för att förändra diskriminerande strukturer, normer och institutioner.¹³²

Solidaritet och interkulturalism

För att ytterligare konkretisera integration som medel, i syfte att åstadkomma jämställda sociala relationer och uppmärksamma sociala normer, ska vi ta upp solidaritet och interkulturalism, som exempel på hur integration kan operationaliseras.

Integration som *solidaritet* handlar om att skapa en gemensam identitet, i syfte att bygga en gemensam framtid, oavsett olikheter i exempelvis värderingar eller livsstil. Identiteten är här inte baserad på en gemensam kultur utan på ett gemensamt mål. Den sociala identiteten blir således en praktik som grundar sig i ansvar och ömsesidighet. Genom denna formulering så är ”den andre” inte längre den andre, utan det blir viktigt att ta ansvar även för dennes välmående. Det är alltså inte ”den andre” som är föremål för integrationsåtgärder, utan solidaritet handlar om generella sociala processer och inkluderar aspekter av exempelvis klass och genus.¹³³

¹²⁹ Anthias, 2013, s. 338.

¹³⁰ Anthias, 2013, s. 335.

¹³¹ Anthias, 2013, s. 336.

¹³² Anthias, 2013, s. 335.

¹³³ Anthias, 2013, s. 336.

Interkulturalism som del av integrationsarbetet ser till de politiska och ekonomiska grunderna till social konflikt, rasism och underordning och handlar om vikten av dialog och interaktion. Det syftar till att skapa vägar till samarbete och dialog mellan grupper som organiserar sig kring särskilda politiska strider snarare än olika typer av kulturella identiteter. Interkulturalism fokuserar således inte på kulturell olikhet utan på ojämlikhet och underordning som produceras intersektionellt. Här är det centralt att skapa en gemensam plattform där människor kan samtala och mötas på ett icke-hierarkiskt sätt. Viktigt att understryka är att denna formulering av interkulturalism inte ser gränser och olikheter som ogenomträngliga och givna, utan som föränderliga och skiftande.

Konceptet syftar till att möta behovet av att röra sig bortom etnocentriska och nationella perspektiv för att åstadkomma inkludering. Både solidaritet och interkulturalism handlar om involvering på lika villkor med vad som betraktas som den andre och kan ses som steg mot institutionella förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter och jämlika sociala relationer.¹³⁴

Resultat i komprimerad form

Vi har följaktligen ett integrationsbegrepp där integration som mål, i form av en viss förståelse av demokratisk jämlikhet och social rättvisa, riktar uppmärksamhet mot *socialt skapat förtryck* och *ojämlika maktrelationer* i samhället, och de *institutionella förutsättningarnas* roll i det hela. Här har integration som process ett *intersektionellt perspektiv* på sociala identiteter för att kunna förstå diskriminering som uppkommer ur ofullständiga institutionella förutsättningar och ojämlika sociala relationer. Genom denna formulering är solidaritet och interkulturalism exempel på hur integration kan operationaliseras.

Här följer avslutningsvis en konkretiserad version av den analytiska definitionen. Integration som mål är:

- i) demokratisk jämlikhet dvs. jämlika sociala relationer, lika erkännande
- ii) social rättvisa dvs. institutionella förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter

¹³⁴ Anthias, 2013, s. 337-338.

Integration som process är således:

- i) motstånd mot socialt skapat förtryck, i synnerhet på institutionell nivå
- ii) att säkerställa institutionella förutsättningar för likabehandling
- iii) att identifiera och motverka existensen och karaktären av diskriminering och ojämlika maktförhållanden i ett samhälle med ett intersektionellt perspektiv
- iv) förändring av sociala normer (genom exempelvis solidaritet och interkulturalism)

6 I backspegeln

6.1 Sammanfattning

Återkoppling till syfte

Strävan i denna undersökning var att analysera det officiella begreppet integration i olika skepnader, dels genom att sammanfatta och förtydliga den vedertagna förståelsen av integration i en svensk kontext, och kritiskt utvärdera denna förståelse för att ur detta påvisa problematik som begreppet dras med. Ur denna problematik har en teoretisk undersökning kommit som syftat till att utveckla en redogörelse för hur begreppet lämpligen kan revideras för att bättre uttrycka integrationspolitikens utmaningar.

Så, till vad ska vi ha integration? Hur kan vi på ett användbart sätt revidera vad vi menar när vi talar integration? Utifrån mitt teoretiska, normativa ramverk har utgångspunkten varit den att integration som allmän välfärdspolitik och som motverkande av diskriminering på basis av kultur eller etnicitet är nödvändigt, men inte tillräckigt för att åstadkomma lika rättigheter och möjligheter, dvs. social integration. Detta eftersom det svenska samhället genomsyras av en strukturell diskriminering på basis av exempelvis etnicitet, kultur, klass och kön. Denna diskriminering präglas även välfärdsinstitutionerna själva av och integrationspolitik blir på så sätt verkningslös om man inte först adresserar denna problematik. Den språkliga, officiella innebörden av integration saknar denna förståelse för strukturer och institutionernas roll i processen som försätter en människa i ett sämre utgångsläge eller position. Denna innebörd bortser från frågan om huruvida det ens är *möjligt* att ingå i denna helhet och förutsätter förmågan att integrera sig där det finns exkluderande mekanismer och maktstrukturer i arbete. Sammanfattningsvis kan därför sägas att den gängse förståelsen av begreppet dras med en felriktad problemformulering och en förenkling av den sociala verkligheten som inte tar i beaktande institutionell och strukturell diskriminering och de komplexa sätt som denna verkar på. Integrationens mål om lika rättigheter och möjligheter verkar lovande, men faller platt om vi inte

riktar uppmärksamheten mot integrationens verkliga problematik och utmaning: den institutionella och strukturella diskrimineringen. Ur detta kommer behovet av en om-
daning av begreppet och därför krävs det maktperspektiv på integration som redogjordes för under den analytiska begreppsanalysen.

I det reviderande projektet utgörs integration som mål av institutionella förutsättningar för lika rättigheter och möjligheter, och ett samhälle där människor står i en jämlik relation till varandra. Detta är det tillstånd av enhet eller helhet som integration syftar till att uppnå. Det är alltså inte ett tillstånd av absolut jämlikhet i termer av fördelning, målet är inte att säkerställa att alla får vad de rent moraliskt förtjänar, utan det är ett samhälle där ojämlika sociala relationer aktivt motverkas. Det handlar inte om jämställdhet i form av fördelning av resurser - det handlar om det i termer av erkännande. Inte heller handlar rättvisa om att alla ska befinna sig i ett tillstånd av lika rättigheter och möjligheter (även om detta skulle kunna bli utfallet), utan om att det ska finnas institutionella förutsättningar för detta. Enligt denna formulering av integrationsmålen är det begreppets *möjliggörande* funktion som står i centrum.

Integrationsåtgärder går följaktligen ut på att identifiera existensen och karaktären av diskriminering och ojämlika maktförhållanden i ett samhälle och motverka ojämlika sociala relationer. Som process har integration därför ett intersektionellt perspektiv på diskriminering, en solidarisk syn på identitet som bygger på gemensamma framtida mål istället för en gemensam kultur, samt en interkulturell dialog för att röra sig bortom etnocentriska och nationella perspektiv

Sammanfattningsvis riktar integrationens mål av jämlikhet uppmärksamhet mot ojämlika maktrelationer i samhället; målet av social rättvisa belyser de institutionella förutsättningarnas roll; och integrationsprocessens intersektionella perspektiv på sociala identiteter är i sin tur vitalt för att kunna förstå och motverka det förtryck som uppkommer ur ofullständiga institutionella förutsättningar och ojämlika sociala relationer.

Genom den vedertagna förståelsen av begreppet i dagens Sverige blir integration sorgligt nog till en process som skapar nycklar till dörrar utan lås. Du får en nyckel, men hur ska du kunna öppna dörren? ”Vi har gett dig nyckeln, nu är det upp till dig att välja om du vill komma in eller inte”, ropar den svenska staten från andra sidan dörren. ”Men det finns ju inget lås”, svarar du. Tystnad. De tycks inte längre höra dig

från andra sidan. Det är således min förhoppning av vi genom det analytiska projektet har börjat se konturerna av detta så välbehövlige låssmide.

6.2 Diskussion

Föreställningar och omvärderingar

Med mig in i denna undersökning hade jag vissa föreställningar. För det första bar jag på en kritisk uppfattning om att integration som begrepp saknade ett diskriminerings- och maktperspektiv. Detta var en idé som jag delvis fick omvärdera då jag upptäckte att den konceptuella förståelsen av integration bar med sig aspekter av anti-diskrimineringsarbete. Jag var genom detta tvungen att titta på bilden med en högre upplösning, och det visade sig att det fanns ett diskrimineringsperspektiv, men inte ett maktperspektiv och en nödvändig sammankoppling mellan dessa. Anti-diskriminering var således en del av den språkliga förståelsen – men en förenklad och otillräcklig förståelse av denna. I vissa bemärkelser hade jag således en föreställning om att det skulle vara enklare att problematisera den vedertagna förståelsen av integration, givet den förvirrade praktik som omger begreppet. Det går att i samband med detta ifrågasätta hur givande det egentligen är att titta på en så finlipad och officiell formulering av integration såsom den i propositionen, men det var också detta som var utmaningen och en del av syftet med denna undersökning: att identifiera problematik i den språkliga världens formulering av integration, hur tillrättalagd denna än må vara vid en första anblick.

Arbetsättets begränsningar och svagheter

Denna undersöknings fokus på begreppet integration i den språkliga världen, i teorin, är begränsande i vissa avseenden, då integration som språkligt fenomen ofrånkomligen hänger samman med sin praktik. Min utgångspunkt har varit den att den språkliga förståelsen av begreppet är problematiskt, och att detta i sin tur får effekter i praktiken. Denna undersökning har kunnat visa på just problematiken med förståelsen av det språkliga begreppet, men har i begränsad utsträckning kunnat visa på konsekvenserna av detta i samhället, mot bakgrund av tidigare forskning och med några exempel från praktiken. Belysningen av begreppets problematik och argumentationen för en nyförståelse av begreppet skulle ha varit mer verkningsfullt om plats också hade funnits för en

empirisk undersökning av förståelsen för begreppet i praktiken på exempelvis kommun-nivå och ideell nivå.

Det socialkonstruktivistiska perspektivet är vidare både möjliggörande och begränsande. Det hjälper oss att se vissa saker, samtidigt som det gör oss blinda för andra. Integrationens misslyckande i Sverige är troligtvis mer komplext än bara en definitionsproblematik, även fast denna utgör en vital del. Resultaten från denna undersökning måste därför sättas i kontext med forskningsresultat från andra perspektiv, för att få en bredare och mer mångfacetterad bild av integrationens problematik och potentiella lösningar.

Ett bidrag till forskningsläget?

För att återgå till forskningsläget, vilket är mitt bidrag till slut? Vilken direkt eller indirekt samhällsrelevans har min undersökning? På ett övergripande plan är min förhoppning att denna undersökning har bidragit till en förståelse för hur konstruktionen av ett begrepp sätter samhällets gränser, samt hur logiken och problemformuleringen bakom ett politiskt och officiellt begrepp hänger ihop med definitionen av den sociala verkligheten och vem som har makt att definiera denna. När ett officiellt begrepp i praktiken faller platt eller kollras bort, såsom skett med integration, är frågan inte bara på vilket sätt som begreppets definition är problematiskt, utan även vad för problemformulering som detta begrepp mynnar från och hur denna kan alterneras genom ett byte av perspektiv.

På ett mer specifikt plan har denna undersökning redogjort för begreppet integration i en svensk, officiell kontext, och problematiken med denna formulering. Den proposition som introducerade integrationsbegreppet i svensk politik och i det svenska samhället har varit mycket tongivande, men trots detta har den inte tidigare analyserats ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Vad denna undersökning har visat på är att det finns glapp och brister även i de mest välslipade officiella dokumenten och hur detta kan vara en orsak till att praktiken ser ut som den gör.

Resultatet som kom ur den konceptuella begreppsanalysen visade att integrationsbegreppet idag endast behandlar symptom och inte grundorsaker till ojämlikhet i rättigheter och möjligheter. Utifrån detta har en analytisk begreppsanalys och en ny förståelse av integration tagit form och detta är det ultimata bidraget till forskningsläget: en reviderad förståelse av integration som utgår från konkreta och praktiserbara förståelser av jämlikhet och rättvisa, med tungt filosofiskt och teoretiskt stöd. Det analytiska

projektet går till mångt och mycket ut på att föreställa sig en alternativ framtid,¹³⁵ och om vi låter oss vara lite idealistiska för en stund, är min förhoppning att denna formulering kan bidra till att leda integrationsbegreppets framtid i en viss riktning.

I en bemärkelse är detta omdanande av begreppet integration ”bara semantik”, där en gammal term används på ett nytt sätt. Men det är också politik, då strävan är att vi genom denna formulering förstår oss själva och människorna i vår omgivning som djupt formade av maktstrukturer och utifrån detta vidtar åtgärder som medför ett stärkt aktörskap hos utsatta aktörer i samhället. Haslanger påpekar själv detta i samband med sin metod, i ett annat sammanhang. Om denna reviderade version av integration kan komma att bli politiskt användbar eller inte beror på kontexten som den kommer att brukas i och på de individer som brukar den.¹³⁶ Det politiska mottagandet ligger dock utanför denna uppsats då det inte går att förutspå.

Med blicken framåt

I ljuset av mitt resultat kan vi ställa oss frågan vilka ytterligare undersökningar som bör göras eller som skulle vara givande att göra. Det skulle exempelvis krävas mer forskning på hur denna nyformulering av integration skulle kunna appliceras i praktiken. Denna undersökning har rört sig på metanivån, och det skulle således vara givande att undersöka hur denna formulering kan ta sig uttryck i konkreta åtgärder och hur dessa skulle skilja sig åt beroende på kontext och sektor, statlig nivå, kommunal nivå och inom ideella organisationer.

En annan aspekt att titta på är skillnaden mellan förståelsen av begreppet inom olika sektorer. Det skulle kunna vara givande att göra en form av komparativ begreppsanalys mellan exempelvis den officiella, kommunala, och ideella sektorns förståelse av integration, och även hur förståelsen ser ut inom media. Hur får detta effekter i samhället?

Vad som även skulle vara intressant att gräva vidare i är varför en viss formulering av integration tar form. Vad finns det för olika logiker därbakom? Officiella begrepp såsom integration är utsatta för ett ständigt ifrågasättande och politisk diskussion. Bakom bevarandet eller förändringen av ett begrepp står politiska intressen.

¹³⁵ Haslanger, 2000, s. 52.

¹³⁶ Haslanger, 2000, s. 48.

Hur har denna diskussion sett ut? En undersökning med fokus på nationen och staten och dess förhållande med integration skulle kunna ge oss inblick i varför en viss formulering av begreppet uppkommer. Genom att jag har försökt att konkretisera hur olika logiker och problemformuleringar ligger bakom ett visst begrepp har jag bara vidrört detta tema.¹³⁷

¹³⁷ Jag vill rikta ett särskilt tack till mina handledare Lena Halldenius och Rouzbeh Parsi som stått för välbehövlig vägledning i stunder av förvirring och okunskap.

Referenser

Anderson, Elizabeth S., "What Is the Point of Equality?" *Ethics*, vol 109, no. 2, 1999, s. 287- 337

Anthias, Floya, "Moving beyond the Janus face of integration and diversity discourses: Towards an intersectional framing", *Sociological Review*, 2013, s. 323-343

Dahlström, Carl, *Nästan välkomna: Invandrapolitikens retorik och praktik*, Kungälv: Grafikerna Livréna, 2004.

Haslanger, Sally, "Gender and Race: (What) Are They? And (What) Do We Want Them To Be?", *Noûs*, vol. 34, no. 1, 2000, s. 31-55

Haslanger, "What are we talking about? The semantic and politics of social kinds", *Hypatia*, vol. 20, no. 4, 2005, s. 10-26

Heinö Johansson, Andreas, *Integrations eller assimilation: en utvärdering av svensk integrationsdebatt*, Stockholm: Timbro, 2011

Regeringens proposition, 1997/98:16, *Sverige, framtiden och mångfalden: från invandrarpolitik till integrationspolitik*, 1997

Kulturdepartementet, *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*, SOU 2006:79, 2006

Kulturdepartementet, *Den segregeringande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*, SOU 2006:73, 2006

Kulturdepartementet, *Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige*, SOU 2005:56, 2005

Scuzzarello, Sarah, *Caring Multiculturalism. Local Immigrant Policies and Narratives of Integration in Malmö, Birmingham and Bologna*, Lund: Media Tryck, 2010

Scuzzarello, Sarah, "Caring multiculturalism: Power and transformation in diverse societies", *Feminist Theory*, vol. 16, no. 1, 2015, s. 67-86

Skinner, Quentin, 2002, *Visions of Politics. Volume I: Regarding Method*, Cambridge: Cambridge University Press

Södergran, Lena, *Svensk Invandrar- och Integrationspolitik: En fråga om jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter*, Umeå: Umeå Universitet, 2000

Young, Iris Marion, *Justice and the politics of difference*, Princeton: Princeton University Press, 1990

Länkar

Göteborgs stad, http://goteborg.se/wps/portal/invanare/omsorg-o-hjalp/invandring-och-integration/!ut/p/z1/hY7BCoJAGISfxuv-_2qaddsCI5UyCLS9hMa2CurKurXQ02fdgqKBOQzzwQxwKID35b2RpWIUX7ZTPvHgnNH4EK4ow_1mEeH2mGTRLknDNZ1B_g_gU40_xBBi4E3VEXvpCBIauL7nIX3bd-n8tc_6ygslcC2uQgtNbnq6VRszjEsHHbTWEqmUbAUZxTe-VqOB4hMbuuKRipw9ASLPzdE!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ senast besökt 2015-12-10

Länsstyrelserna, <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/integration/Sv/Pages/startside.aspx> senast besökt 2015-12-10

Stockholms stad, <http://www.stockholm.se/OmStockholm/Politik-och-demokrati/Integration-och-demokrati/> senast besökt 2015-12-10